

A - ANLAMA DAYALI ANLATIM BOZUKLUKLARI

1-GEREKSİZ SÖZCÜK VE EK KULLANIMI:

İyi bir cümlede yeterli sayıda sözcük kullanılır. Başka bir deyişle gereksiz sözcüklere yer verilmez. Çünkü gereksiz sözcük kullanımı cümlenin duruluğunu bozar ve anlatım bozukluğu yaratır.

Bu anlatım bozukluğu şu şekillerde olabilir:

Eş ve Yakın Anımlı Sözcüklerin Aynı Cümle İçinde Kullanılması:

- * Atatürk'ün yaptığı yenilikçi **devrimler**, sosyal ve siyasal yaşamımızı kökünden değiştirmiştir.
(Atatürk'ün yaptığı devrimler, sosyal ve siyasal yaşamımızı kökünden değiştirmiştir.)
- * Yatmadan önce dişlerini fırçalamayı unutma.
(Yatmadan dişlerini fırçalamayı unutma.)
- * Giyimlerinde, konuşmalarında ve **davranış biçimlerinde** bir gariplik yoktu.
(Giyimlerinde, konuşmalarında ve davranışlarında bir gariplik yoktu.)

Gereksiz Ek Kullanımı:

- * İhaleye birçok yerli ve yabancı firmalar katılmıştı.
(İhaleye birçok yerli ve yabancı firma katılmıştı.)
- * Bu beste*si* onun en tanınmış eseridir.
(Bu beste onun en tanınmış eseridir.)
- * Babamın başı ağrıdığı anda aspirin içerdi.

Yardımcı Eylemlerin Gereksiz Kullanılması:

"Et, ol" yardımcı eylemlerinin yerini ad ve ad soylu sözcüklere gelen herhangi bir yapım eki tutuyorsa, ya da bunlar cümleden çıkarıldığında, bir anlam değişimi veya daralması olmuyorsa, yardımcı eylemlerin kullanılması gereksizdir.

- * Kendine iyi bakmadığı için sık sık **hasta oluyor**.
(Kendine iyi bakmadığı için sık sık **hastalanıyor**.)
- * Doktorun bütün hastalarını iyi ettiğini duydum.
(Doktorun bütün hastalarını **iyileştirdiğini** duydum.)
- * Bu işin en kısa sürede biteceğini **umut ediyordum**.
(Bu işin en kısa sürede biteceğini **umuyordum**.)

2-YANLIŞ ANLAMDA KULLANILAN SÖZCÜKLER:

Kimi sözcükler aynı kökten türediği için yazılış ve okunuş olarak birbirine benzer; ancak bunların anlamları farklıdır. Bu sözcükler karıştırılıp birbirinin yerine kullanılırsa, anlatım bozukluğu ortaya çıkar. Ayrıca kimi durumlarda cümlenin anlamıyla, o cümlenin içinde yer alan bir sözcük anlamca uyumsuz, çelişir. Sözcük yanlış anlamda kullanıldığı için de anlatım bozukluğu ortaya çıkar.

- * Güzelliğinin farkında olduğunu belirten davranışlar sergiliyordu.
 - * Bu kadar çekimser olmana gerek yok; aralarına katıl, girişken ol.
 - * Kimi uvarıcı ilaçlar. sporculara varardan çok zarar sağlamaktadır.

3-YANLIŞ YERDE KULLANILAN SÖZCÜKLER:

Bir cümlede her sözcüğün yerli yerinde, başka bir deyişle her sözcüğün kullanılması gereken yerde olması gerekir. Cümle içindeki bir tek sözcüğün bile yerini değiştirmek farklı anlamlar, farklı yorumlar ve yargılar oluşturur. Kimi zaman da mantıksal tutarsızlıklara yol açar.

* Ekonomik ve sosyal yönden geri kalmış ülkemizin belli bölgelerine kalkınmada öncelik tanınacak.

Ülkemizin ekonomik ve sosyal yönden geri kalmış belli bölgelerine kalkınmada öncelik tanınacak.

*Ankara'da Kızılay'ın yapılan yeni binası görkemli olacak.

Kızılay'ın Ankara'da yapılan yeni binası görkemli olacak.

* Okulu bitirince doktor olarak doğduğu kasabada çalışmaya başladı.

Okulu bitirince doğduğu kasabada doktor olarak çalışmaya başladı.

4-ANLAMCA ÇELİŞEN SÖZCÜKLER:

Anlamca, cümlelerin yargısıyla uyuşmayan, cümlede iletilen yargıyla çelişen ya da karşıtlık yaratan sözlerin bir arada kullanılması önemli bir anlatım kusurudur. Cümlelerin anlamında çelişki, genellikle "kesinlik" ve "olabilirlik" anlamı taşıyan sözlerin bir arada kullanılmasından kaynaklanır.

* Kapının önünde **tamı tamına** üç beş nöbetçi vardı.

(Kapının önünde **üç beş** nöbetçi vardı.)

* **Eminim ki** bunca gürültü patırtı en çok onu üzmüş olsa gerek.

(Bunca gürültü patırtı en çok onu üzmüş **olsa gerek.**)

* Kuşkusuz bütün çalışmalarının ödülünü sonunda **belki** alacaksın.

(**Kuşkusuz** bütün çalışmalarının ödülünü sonunda alacaksın.)

5-MANTISAL TUTARSIZLIK:

Mantıksal hataları ve tutarsızlıkları içeren cümleler, dil bilgisi kurallarına uygun olsalar bile anlam ve yargıyı eksiksiz iletmezler. Bu tür yanlışlar genellikle dikkatsizlik sonucu ortaya çıkar.

* Önümüzdeki haftanın önemli programlarından bazılarını sizlere **hatırlatmaya** çalıştık.

(Önümüzdeki haftanın önemli programlarından bazılarını sizlere **tanıtmaya** çalıştık.)

* Önlem alınmazsa bu hastalık **ölüme**, hatta **kısmi felce** neden olabilir.

(Önlem alınmazsa bu hastalık **kısmi felce**, hatta **ölüme** neden olabilir.)

* Son turda atlet, **arkasındaki** yarışçıyı bir hamlede geçti.

(Son turda atlet, **önündeki** yarışçıyı bir hamlede geçti.)

6-DEYİM VE ATASÖZÜ YANLIŞLARI:

Deyim ve atasözleriyle ilgili iki tür yanlışlık yapılabilir:

▪ Deyimler ve atasözleri, kalıplaşmış söz gruplarıdır. Bu kalıpların bozulması ve bir sözün yerine eş anlamlısının getirilmesi anlatım bozukluğu yaratır.

▪ Bir deyimden ilettiği anlamla, cümlelerin taşıdığı anlam arasında bir uyumsuzluğun olması anlatım bozukluğuna neden olur.

Bir koyundan iki deri çıkmaz.

(Bir koyundan iki post çıkmaz.)

Haydi bakalım seç pirincin taşını.

(Haydi bakalım ayıkla pirincin taşını.)

Tüm itirazlara göz yummuştun.

(Tüm itirazlara kulak tıkamıştı.)

B. DİL BİLGİSİ KURALLARI İLE İLGİLİ ANLATIM BOZUKLUKLARI:

1- YÜKLEM YANLIŞLARI:

Yüklem Eksikliği: İki farklı yargının tek eylemsiye veya tek yükleme bağlanması, çoğu kez yargılardan birinin eylemsiyle ya da yükleme uyumsuzluğuna neden olur ve bu durum anlatım bozukluğu yaratır. Bu durumda her farklı yargıyı ayrı bir yan cümleye (eylemsiye) ya da yükleme bağlamak anlatım bozukluğunu ortadan kaldırır.

* Hava açık; ama sıcak değildi.

(Hava açık; ama sıcak değildi.)

* Çok az veya hiç çalışmadan sınava girdiler.

(Çok az çalışarak veya hiç çalışmadan sınava girdiler.)

* İş konusunda ben onu, o da beni etkilemek istemez.

(İş konusunda ben onu **etkilemek istemem**, o da beni etkilemek istemez.)

NOT: Yüklem Uyumsuzluğu: Sıralı cümlelerde yüklemelerin kip ve kişi ekleri yönünden uyumlu olmaları gerekir. Bu eklerin uyumsuzluğu anlatım bozukluğu yaratır.

* Sabahları bana uğrar, okula birlikte giderdik.

(Sabahları bana uğrar**dı**, okula birlikte giderdik.)

* Badana boya bitmiş, evi yerleştirecektik.

(Badana boya bitmiş**ti**, evi yerleştirecektik.)

* Bu konuda seyircilerle biz eleştirmenler bir kez daha ters düştü sanırım.

(Bu konuda seyircilerle biz eleştirmenler bir kez daha ters düştük sanırım.)

NOT: Cümleler, etkenlik ve edilgenlik yönünden uyumlu olmalıdır.

* Toplantıda hep aynı konu tartışılıyor, saatlerce aynı şeyler konusuyordu.

(Toplantıda hep aynı konu tartışılıyor, saatlerce aynı şeyler konusuluyordu.)

* Midesinden şikâyeti olanlara fazla kızartma yememesini tavsiye ediyorlar.

(Midesinden şikâyeti olanlara fazla kızartma yememelerini tavsiye ediyorlar.)

2-ÖZNE YANLIŞLARI:

Sıralı ve bağlı bileşik cümlelerde ortak olarak kullanılan öznenin bütün yüklemelere uyması gerekir. Özne, bu eylemlerden birine uymazsa cümlede özne yüklem uyumsuzluğu ortaya çıkar. Bu tür anlatım bozuklukları, her farklı yargıya ayrı bir özne kullanılmasıyla giderilebilir. Ayrıca özneyle yüklem arasında, kişi yönünden ve tekillik çoğulluk yönünden bir uygunluk da olmalıdır.

* Kitaptaki yanlışlar düzeltilecek ve ikinci baskıya girecek.

(Kitaptaki yanlışlar düzeltilecek ve **kitap** ikinci baskıya girecek.)

* O resimlerinde pastel renkleri kullanmış, bu nedenle çok çabuk satılmış.

(O resimlerinde pastel renkleri kullanmış, bu nedenle **resimleri** çok çabuk satılmış.)

3-TÜMLEÇ YANLIŞLARI:

Dolaylı Tümleş-Yüklem Yanlışları: Bileşik cümlelerde ortak olarak kullanılan dolaylı tümlecini, ilk cümlenin yüklemine uyarken ikinci cümlenin yüklemine uymadığı görülebilir. Böylece tümleş-yüklem uyumsuzluğu ile ilgili anlatım bozukluğu ortaya çıkar.

* Kadına her fırsatta bağırıyor, sürekli aşağılıyordu.

(Kadına her fırsatta bağırıyor, **kadını** sürekli aşağılıyordu.)

* Sana her konuda güveniyor ve yardım bekliyoruz.

(Sana her konuda güveniyor ve **senden** yardım bekliyoruz.)

4-ZARF TÜMLECİ-YÜKLEM YANLIŞLARI:

Bileşik cümlelerde, zarf tmlenci ortak olmadığı halde, bütün yüklemler için ortak ge kabul edilirse, anlatım bozukluğu ortaya çıkar. Bu anlatım bozukluğu, ikinci cümleye bir zarf tmlenci ilavesiyle giderilebilir. Bu nedenle bu anlatım bozukluğunun diğer adı, zarf tmlenci eksikliğidir.

* Her zaman senin yanındayım, seni yalnız bırakmayacağım.

(Her zaman senin yanındayım, **hiçbir zaman** seni yalnız bırakmayacağım.)

* Hiçbir zaman kendini düşünmedi, ailesinin mutluluğu için çalıştı.

(Hiçbir zaman kendini düşünmedi, **her zaman** ailesinin mutluluğu için çalıştı.)

6-TAMLAMA YANLIŞLARI:

Ad Tamlaması Yanlışıları: Bir ad tamlamasında;

* Tamlayan ya da tamlanan sözcüklerden birinin eksikliği,

* Tamlayan veya tamlanan eklerinden birinin kullanılmaması dolayısıyla tamlayan eksikliğinin anlam belirsizliği yaratması, ad tamlamasına ilişkili belli başlı yanlışılıklardır.

* Onun böyle işlerle uğraşmaya ne vakti vardı ne de zamandır.

(Onun böyle işlerle uğraşmaya ne vakti vardı ne de **bunun** zamandır.)

Sıfat Tamlaması Yanlışıları: Sıfat tamlamasına ilişkili yanlışılıklar şu şekilde olabilir;

▪ "Bir" den büyük sayı sıfatlarıyla kurulan sıfat tamlamalarında adın oğl eki alması yanlışılık yaratır. Bu tür sıfat tamlamalarında adın tekil kullanılması gerekir.

* Toplantıda üç ya da daha çok konuşmacılar söz alacakmış.

(Toplantıda üç ya da daha çok konuşmacı söz alacakmış.)

* Dışarıda iki insanlar seni soruyordu.

(Dışarıda iki insan seni soruyordu.)

5-NESNE YANLIŞLARI:

Nesne-Yüklem Uyuşmazlığı: Bu uyumsuzluk, bileşik cümlelerde nesnenin, ilk cümlenin yüklemine uymamasından kaynaklanır. Bu bozukluk ikinci cümleye dolaylı tmlenc, edat tmlenci veya nesne eklenerek giderilebilir.

* Beni hiçbir zaman unutmadı, her zaman mektup yazdı.

(Beni hiçbir zaman unutmadı, her zaman **bana** mektup yazdı.)

* Çocuğun gözlerindeki yaşı silip, yerine oturttu.

(ocuğun gözlerindeki yaşı silip, **ocuğu** yerine oturttu.)

Nesnelerin Yapısal Uyuşmazlığı: Bir cümlede aynı eklerle türetilen birden çok eylemsi, nesne görevinde kullanılabilir. Bu nesnelerin ekleri farklı kullanılmışsa bunlar arasında yapısal uyumsuzluk oluşur ve bu uyumsuzluk anlatım bozukluğu yaratır.

* Seni anladığımı ve **onaylayışım** gözden kaırmazdın sanmıştım.

(Seni anladığımı ve **onayladığımı** gözden kaırmazdın sanmıştım.)

* Ne gelişini ne de **gittiğini** gördüm.

(Ne gelişini ne de **gidişini** gördüm.)

NOT: "Birçok, biraz, herhangi, birkaç, hiçbir, her" gibi belgisiz sıfatların tamlayan olduğu sıfat tamlamalarında, adın tekil kullanılması gerekir.

* İhaleye birçok yerli ve yabancı firmalar katıldı.

(İhaleye birçok yerli ve yabancı firma katıldı.)

* Hiçbir anne ve babaların buna itiraz edeceğini sanmam.

(Hiçbir anne ve babanın buna itiraz edeceğini sanmam.)

NOT: "Her" belgisiz sıfatının tamlayan olduğu sıfat tamlamalarında, yüklemin olumsuz olması anlatım bozukluğu yaratır.

* Bu mevsimde her çeşit kuş avlanmayacaktır.

(Bu mevsimde **hiçbir** eşit kuş avlanmayacaktır.)

* Bu tarihlerde her grup sınavlarını aksatmayacak.

(Bu tarihlerde **hiçbir** grup sınavlarını aksatmayacak.)

7-YAPILARI YANLIŞ OLAN SÖZCÜKLER:

Kimi zaman yapım eklerinin sözcüklere, kurallara uygun olarak seçilmemesinden dolayı, kimi zaman da eklerin yanlış seçilmesi nedeniyle sözcüklerin yapıları bozuk olur. Yanlış yapılandırılmış sözcükler, dil bilgisi kurallarına uymaz ve anlatım bozukluğu yaratır.

- * Çocuğu iyi bir doktora **bakıtmak** gerekiyor. (Çocuğu iyi bir doktora **baktırmak** gerekiyor.)
- * **Alıkoyulan** paketleri yarın postaya verelim. (**Alıkonulan** paketleri yarın postaya verelim.)
- * Bu eşyaları **pahalılatmak** müşteri kaybına yol açar. (Bu eşyaları **pahalılaştırmak** müşteri kaybına yol açar.)

8-YANLIŞ EK KULLANIMI:

Bir sözcüğe, gelmesi gereken ekın dışında yanlış bir ekın getirilmesi de kimi zaman anlatım bozukluğuna yol açar.

- * Sorun arkadaşlarımızın bizi bu konuda iyi aydınlatmamış **olduğundan** kaynaklanıyor. (Sorun arkadaşlarımızın bizi bu konuda iyi aydınlatmamış **olmasından** kaynaklanıyor.)
- * Okuduklarını ezberlemek değil, tartışarak **özömlemesine** sağlamak gerekir. (Okuduklarını ezberlemek değil, tartışarak **özömlemesini** sağlamak gerekir.)
- * Her ne kadar şehir dışına taşınmışsak bile beklenen rahatlığa **kavuşulmamıştır**. (Her ne kadar şehir dışına taşınmışsak bile beklenen rahatlığa kavuşamadık..)

9-NOKTALAMA YANLIŞLARI:

Noktalama işaretlerinin eksik ya da yanlış yerde kullanılması; cümleleri bir anlam belirsizliğine sürükleyebileceği gibi cümleden birden fazla anlam çıkmasına da yol açabilir. Bu nedenle noktalama işaretlerinin anlama etkileri ve kullanıldığı yerler iyi bilinmelidir. Yanlış kullanımlar ortaya çıkarsa amaçlanan anlama ulaşmak mümkün olmaz. Bu durumlar da cümlede bir anlatım bozukluğu yaratır

- * Kadın şoförü şöyle bir süzdü. (Kadın, şoförü şöyle bir süzdü.)
Yabancı dükkândı eşyaları beğenmedi. (Yabancı, dükkândı eşyaları beğenmedi.)
- * Bebekler için, ağlamak, açlık ve korku gibi durumların en doğal ve tek anlatım biçimidir. (Bebekler için ağlamak, açlık ve korku gibi durumların en doğal ve tek anlatım biçimidir.)